

Immanuel Kant, prva »kozmoška antinomija« (iz *Kritike čistega uma*, 1781, B 454–455) – kratka razlaga za predmet »Sodobna filozofska kozmologija« (Marko Uršič, FF, 2016); daljšo razlago gl. v: *Daljna bližina neba*, str. 76–85):

»Teza: Svet ima začetek v času in je tudi glede prostora zaprt v meje.
<Die Welt hat einen Anfang in der Zeit, und ist dem Raum nach auch in Grenzen eingeschlossen.>«

»Antiteza: Svet nima začetka v času in nobenih mejá v prostoru, temveč je tako glede časa kot glede prostora neskončen.
<Die Welt hat keinen Anfang, und keine Grenzen im Raume, sondern ist, sowohl in Ansehung der Zeit, als des Raumes, unendlich.>«

Po Kantu je razrešitev (bolje rečeno, spoznavna »ukinitev«) kozmoške antinomije prostora in časa v tem, da prostor in čas v našem *izkustvu* nikoli nista antinomična glede svoje končnosti nasproti neskončnosti, saj smo izkustveno vselej *znotraj* sekvence vse večjih in večjih prostorov oziroma vse daljših in daljših časov – toda njen »idejno« zadnji člen, njen »telos« (konec v smislu dovršitve) nam ni nikoli dan niti v »možnem izkustvu«, zato se je nesmiselno spraševati o »celoti« prostora in časa, namreč o tem, ali je končna ali neskončna. Celota prostora in časa je samo umska, kozmoška »ideja«, ki nima »predmetno konstitutivnega pomena«, ni »analitičen pojem«, ampak ima le »regulativen pomen«, kajti »kolikor daleč pač lahko pridem v tej rastoči vrsti [prostorov in časov], vsakokrat se moram vprašati še po enem višjem členu vrste, bodisi da mi je izkustveno znan ali ne« (gl. Kant, *Kritik der reinen Vernunft*, B 545–546).